

УДК 336.7

Р.С. Квасницька, д-р. екон. наук, доцент, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Хмельницький національний університет, м. Хмельницький, Україна

e-mail: rstepanivna@gmail.com

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПОВНОТИ ФІНАНСОВО-СТАТИСТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ІНВЕСТИЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ОКРЕМИХ БАНКІВ

Ключові слова: *інвестиційний потенціал, показники оцінки інвестиційного потенціалу, економічні нормативи інвестування*

Інститути фінансового ринку, які фактично здійснюють, чи потенційно хочуть здійснювати в рамках функціонування самого фінансового ринку певні інвестиції, прагнуть найбільш ефективно формувати та, в подальшому, використовувати свій інвестиційний потенціал. Саме ефективність, як багатогранна за виявами економічна категорія, що і в якості узагальнюючого елемента, і в якості інструмента для подальшого, ґрунтовнішого пізнання певного економічного процесу, уможлиблює розкриття кількісних та якісних результуючих парламентів формування та використання інвестиційного потенціалу інститутів фінансового ринку. Питання визначення ефективності здійснення тих чи інших процесів (дій) посідають чільне місце серед науково-практичних досліджень як науковців, так і практиків.

При цьому оцінка ефективності формування інвестиційного потенціалу повинна базуватись саме на розрахунках показників, які характеризують не тільки саму інвестиційну діяльність, а можливості забезпечення досягнення цілей її здійснення. Сама оцінка є підсумком визначення й аналізу якісних та кількісних характеристик об'єкта, результатів його функціонування, динаміки, а також процесу управління ним. Оцінювання ефективності формування інвестиційного потенціалу можна характеризувати як живий динамічний процес, що змінюється, уточнюється, модернізується та вдосконалюється, але, при цьому, його роль в якості важеля підвищення ефективності здійснення інвестиційної діяльності окремими інститутами фінансового ринку не тільки зберігається, а й постійно зростає.

Сьогодні провідними інститутами фінансового ринку України, що здійснюють інвестиційну діяльність є банківські установи. Підвищення ж інвестиційного потенціалу вітчизняних банків знаходиться в прямій залежності від нарощення обсягів ресурсної бази банків і, в найбільшій мірі, від вкладень домогосподарств та нефінансових корпорацій, що становлять більше половини загальної вартості фінансових ресурсів банків. При цьому, одним із актуальних напрямів підвищення ефективності формування інвестиційного потенціалу банків є концентрація банківського капіталу у формі злиття та поглинання, утворення банківських консорціумів та синдикатів тощо, що дозволяє забезпечити достатні обсяги фінансування як операційної, так й інвестиційної діяльності даних інститутів фінансового ринку.

Отже, формування інвестиційного потенціалу банків характеризується сукупністю наявних фінансових ресурсів та можливостей, які вже використовуються або можуть бути використані для досягнення бажаного результату, тобто трансформації фінансових ресурсів у інвестиційні ресурси та подальшого їх інвестування. За цих умов, необхідним є оцінювання інвестиційного потенціалу банків, яке базується на системі обґрунтованих показників, критеріїв та індикаторів, параметрів розвитку потенціалу, а також враховуватиме оцінку ефективності процесів його формування та використання.

Оскільки, ефективність загалом є багаторівневою та комплексною категорією, то її оцінювання може бути здійснене лише за допомогою конкретизації певних показників, які, в свою чергу, представляють собою систему показників оцінки ефективності формування інвестиційного потенціалу. Так, для оцінки якості засобів формування інвестиційного потенціалу (фінансових ресурсів) банківських установ, варто використовувати такі показники, як :

- норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу, який характеризує здатність банку своєчасно і в повному обсязі розрахуватися за своїми зобов'язаннями, що впливають із торговельних, кредитних або інших операцій грошового характеру;

- коефіцієнт достатності капіталу, який характеризує здатність банку захистити інтереси своїх вкладників та кредиторів від незапланованих збитків за рахунок власного капіталу;

- коефіцієнт надійності (1), який характеризує рівень залежності банку від залучених коштів;

- коефіцієнт надійності (2), який характеризує здатність банку захистити інтереси своїх вкладників та кредиторів від незапланованих збитків за рахунок регулятивного капіталу;

- коефіцієнт фінансового важеля (левериджу), який характеризує здатність банку залучати кошти на фінансовому ринку;

- коефіцієнт співвідношення власного капіталу та пасивів, який характеризує рівень власного капіталу банку у структурі його загальних пасивів.

Необхідно додати, що дослідження інвестиційного потенціалу банків ускладнюється неповнотою статистичної інформації, що публікується в офіційних джерелах, а також несвоечасністю подання цієї інформації. Тому, недостатність статистичних даних дещо обмежує можливість проведення об'єктивної оцінки банківського капіталу, інвестиційних ресурсів та засобів їх трансформації в інвестиції як загалом за всіма банками, що є корпоративними інвесторами, так і за окремими банківськими установами. Наразі, значення економічних нормативів, які розраховані для банківського сектору відповідно до законодавчо-нормативних вимог сьогодні регулярно оприлюднюються центробанком в цілому по системі.

Однак, ситуація щодо оприлюднення цих даних окремими банками є діаметрально протилежною. Так, у публічних звітно-інформаційних матеріалах окремих банків можна знайти дані щодо значень за декількома економічними нормативами (наприклад, у примітці до фінансової звітності банків «Окремі показники діяльності банку» подаються дані щодо нормативу достатності (адекватності) регулятивного капіталу).

Що ж стосується інших нормативів, то їх значення за діяльністю окремих банків є відсутніми. Зауважимо, що з метою обмеження інвестиційного ризику, пов'язаного зі здійсненням банками інвестицій та операцій із цінними паперами, центральним банком встановлюються економічні нормативи інвестування, що є обов'язковими до виконання всіма банками. На сьогодні, до таких нормативів належать [1]:

1) норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (Н11), який встановлюється для обмеження ризику, пов'язаного з інвестуванням в акції, паї, частки та інвестиційні сертифікати окремої юридичної особи на рівні не більшому 15%. Він визначається як співвідношення розміру коштів, які інвестуються на придбання (акцій та інших цінних паперів з нефіксованим прибутком, що випущені банками та небанківськими фінансовими установами, а також інших фінансових інвестицій у торговому портфелі банку та у портфелі банку на продаж; інших фінансових інвестицій, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток; інвестицій та інвестицій, що утримуються з метою продажу, в асоційовані (дочірні)

банки, в асоційовані (дочірні) небанківські фінансові установи, в інші асоційовані (дочірні) компанії), окремо за кожною установою, до статутного капіталу окремого банку;

2) норматив загальної суми інвестування (Н12), який встановлюється для обмеження ризику, пов'язаного із здійсненням банком інвестиційної діяльності на рівні не більшому 60%. Він визначається аналогічно нормативу інвестування в цінні папери окремо за кожною установою, але розрахунок здійснюється загалом за всіма інвестиціями банківської установи.

Отже, в публічній інформації окремих банків дані щодо зазначених нормативів в рідких випадках висвітлюються у примітці до звітності «Управління фінансовими ризиками» в розділі «Кредитний ризик». В цьому розділі банк має розкривати інформацію стосовно максимального рівня кредитного ризику, дотримання протягом звітного періоду нормативів і лімітів кредитного ризику та їх значення на звітну дату [2]. З огляду на зазначене, вважаємо за доречне внести такі пропозиції щодо сприяння підвищенню рівня повноти фінансово-статистичної інформації про інвестиційну діяльність окремих банків:

- по-перше, до виділених центральним банком, з метою здійснення банківського нагляду, дев'яти категорій ризику додати таку категорію, як інвестиційний ризик, який сьогодні нормативно узагальнюється із кредитним ризиком [3];

- по-друге, на основі реалізації першої пропозиції, з метою відокремлення розкриття інформації щодо інвестиційного ризику в діяльності банку, розширити назву розділу «Кредитний ризик» у примітці до звітності банків «Управління фінансовими ризиками» через її заміну на «Кредитно-інвестиційні ризики»;

- по-третє, в зв'язку із тим, що пояснювальна примітка «Управління фінансовими ризиками» є обов'язковою для складання лише у разі виникнення суттєвих змін після дати закінчення останнього річного звітного періоду [4], то у примітці до фінансової звітності банків «Окремі показники діяльності банку» необхідно розкривати інформацію про значення усіх регламентованих на рівні держави нормативів, в т.ч і значення нормативу інвестування в цінні папери окремо за кожною установою та нормативу загальної суми інвестування.

Саме такі зміни в фінансово-статистичній звітності банків, на наш погляд, забезпечать здійснення більш простого та достовірнішого статистичного оцінювання ефективності формування інвестиційного потенціалу цих інститутів фінансового ринку України.

Список використаних джерел

1. *Інструкція* про порядок регулювання діяльності банків в Україні : : схвалено Постановою Правління НБУ №368 від 28.08.2001р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123467. 2. *Інструкція* про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України : схвалено Постановою Правління НБУ №373 від 24.10.2011р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1288-11> 3. *Методичні вказівки* з інспектування банків «Система оцінки ризиків» : схвалено Постановою Правління НБУ № 104 від 15.03.2004 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0104500-04> 4. *Методичні рекомендації* щодо порядку складання приміток до фінансової звітності банків України : схвалено Постановою Правління НБУ № 965 від 29.12.2015р.. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=25625615>